

Motion till riksdagen 2006/07:Ju383

av Peter Hultqvist och Carin Runeson (s)

Rättshjälp

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättshjälp och den enskildes trygghet.

Motivering

Ett grundläggande krav i vår rättsordning är att den enskildes behov av s k rättslig trygghet ska garanteras. Den enskilde ska inte av ekonomiska skäl behöva avstå från att få ”sin sak” rättsligt prövad. Därför har systemet med bl a rättshjälp upprättats. Syftet är att även i praktiken skapa en likhet inför lagen för medborgarna. Annars riskerar den enskildes inkomster att avgöra vem som kan hävda sin rätt.

Möjligheten att få rättshjälp har dock förändrats. Sedan 1997 är huvudlinjen den att det s k rättsskyddet ska täcka den enskildes kostnader. Rättshjälp kan endast beviljas om en s k rättsskyddsförsäkring inte tecknats eller kan tecknas.

Rättsskyddet ingår som ett moment i bl.a. hemförsäkringen, trafikförsäkringen och företagsförsäkringar. Normalt sett uppgår försäkringsbeloppet till 3 basbelopp, ca 120 000 kronor, för privatpersoner. Självriskan ligger på ca 20–25 procent av beloppet. En förutsättning för att rättsskydd ska kunna tas i anspråk är att tvisten kan prövas i allmän domstol.

Den rent statliga rättshjälpen nyttjas i regel i ett fåtal ärenden. Det handlar då oftast om familjerättsliga ärenden.

När det gäller person- och trafikskador, men även egendomsbrott, är det inte ovanligt att försäkringsbolaget i praktiken blir att betraktas som en motpart till den enskilde. Det försäkringsbolag, som när försäkringen tecknades, uppfattades som en trygghet är helt plötsligt en svårhanterlig ekonomisk och juridisk överprövare.

Fel! Okänt namn på

Särskilt stark kan denna känsla bli vid komplicerade personskaderegleringsärenden. Oftast är en mängd lagstiftningar inblandade som är i stort sett omöjliga för den enskilde att överblicka. Utan juridiskt kunnigt ombud kan inte den enskilde hävda sig. Situationen blir absurd när ”det egna” försäkringsbolaget upplevs vara motparten.

Ända fram till 1988 kunde rättshjälp beviljas för att anlita ombud i personskaderegleringar. I förarbetena till ändringen i rättshjälplagen utgår man från att försäkringsbolagen skulle svara för ombudskostnaderna. Numera är det endast If och Folksam som fullt ut svarar för ombudskostnaderna i exempelvis trafikskador. Trygg Hansa och Länsförsäkringsbolagen har inskränkt denna möjlighet. Det enda rimliga vore att man återinförde en rätt för exempelvis trafikskadade att få rättshjälp för ombudskostnaderna i ett personskadeärende.

Vid en tvist med exempelvis försäkringsbolag finns endast rättsskydd att tillgå. Processkostnaderna kan bli mycket omfattande. Det har sin bakgrund i att kraven på bevisning ofta är mycket omfattande. Genom att rättsskyddet endast täcker kostnader upp till 3 basbelopp är det inte för alla i den praktiska verkligheten möjligt att få sin sak prövad i domstol.

En liknande situation kan uppstå vid tvister med Försäkringskassan angående exempelvis arbetsskadelivränta, handikappersättning, sjukpenning och liknande. Rättshjälp i sådana tvister beviljas endast i undantagsfall och då först i länsrätten. LO-TCO Rättsskydd biträder också fackanslutna i denna typ av tvister med Försäkringskassan.

I ovan beskrivna situation finns ett starkt inslag av att många människor inte fullt ut kan hävda sin rätt. De upplever en situation av rättslöshet.

Det är rimligt att mot bakgrund av ovan givna exempel göra en översyn av rättshjälpen i syfte att garantera den enskilde rättssäkerhet. Med hänvisning till försäkringsbolagens centrala roll i de sk rättsskydds-försäkringarna bör deras möjlighet att avsätta ökade medel för den statliga rättshjälpen analyseras. Det måste helt enkelt bli enklare för den enskilde att få sin sak prövad i domstol utan kostnad.

Enligt artikel sex i europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna framgår att var och en skall ha rätt till en rättvis rättegång. Med den utformning av rättsskydds-försäkringen som finns i dag och rättshjälpen saknar väldigt många medborgare möjligheten att över huvud taget kunna anlita advokat eller ombud för att få en rättvis prövning i domstol.

Stockholm den 27 oktober 2006

Peter Hultqvist (s)

Carin Runeson (s)